

Мельник Ірина

*канд. пед. наук, доцент кафедри
загальної педагогіки та
дошкільної освіти
ВНУ імені Лесі Українки*

ЕТИЧНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ФАХІВЦЯ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ В КОНТЕКСТІ ГУМАНІСТИЧНОЇ ПЕДАГОГІКИ

Орієнтири удосконалення педагогічної освіти зумовлені такими європейськими вимогами: якість, справедливість, відповідність, мобільність, привабливість, демократія, інтереси й потреби людини, її права та свободи тощо. А стрижневими цінностями «Педагогічної Конституції Європи», яка регламентує механізм підготовки педагогічних фахівців є людиноцентризм, толерантність, миролюбство, екологічна безпека, дотримання прав людини, солідарність [1,с. 403].

Метою і результатом педагогічної освіти є забезпечення готовності до виховання професійної діяльності. У цьому контексті значущим є набуття особистісного смислу діяльності, формування професійної майстерності та компетентності.

Майбутній фахівець дошкільної освіти має сприймати педагогічну професію як життєву цінність, що інтегрує в собі «служіння людині (дитині)» та «служіння суспільству». Відтак значущими стають гуманістичні орієнтири: життя як головна цінність, любов, повага, віра, терпіння, істина, свобода, дружба, співчуття, справедливість, толерантність, гармонія правди, краси, добра тощо.

На основі аналізу наукових праць ми доходимо висновку, що в професійній підготовці працівника дошкільця суттєвими є ціла палітра компетентностей, професійна, мовленнєво-комунікативна, інформаційна, соціокультурна, міжкультурна, компетенція соціальної рефлексії, педагогічна компетентність, етична компетентність, методична компетентність. Зазначимо, останнім часом до поля зору науковців потрапляють проблеми формування різноманітних компетентностей майбутніх спеціалістів (М.Вачевський,

Н.Гончарова, В.Дьомін, І.Федина, А.Федорович, Л.Артемова,
О.Малихін,Г.Каптур, О.Дубасенюк, Т.В.Семенюк.

Вітчизняна вчена, академік Н.Бібік, здійснюючи аналіз практики запровадження ідей компетентнісного підходу в український освітній простір переконала, що оскільки основа унікальності глобальної освіти – у її змісті у відборі галузей людського досвіду, котрі є найхарактернішими для нашої дійсності з її плюралізмом, всеохоплюваною залежністю та постійними перетвореннями, то корективи в змісті освіти через запровадження компетентнісного підходу мають ґрунтуватися або принаймні враховувати принцип глобально орієнтованої освіти. Цілком правомірною визнаємо думку вченої, що охоплювати такі якості особистості, які дозволяють інтегруватися в широкий світовий соціокультурний контекст [2,с.95].

Оскільки сучасні науковці-педагоги одноставні у визнанні пріоритету гуманістичної педагогіки (С.П.Миронова, Н.Г.Пахомова, Т.І.Поніманська, С.В.Федоренко, М.К.Шеремет, І.М.Дичківська, Г.В.Беленька, О.Л.Богініч та ін.) вважаємо надзвичайно актуальним акцентувати увагу на етичні компетентності фахівця дошкільної освіти в контексті формування гуманістично орієнтованих компетентностей фахівця дошкільної освіти.

Етичну компетентність ми розглядаємо власне як особистісний феномен, який інтегрує в собі цінності та смисли педагогічної діяльності гуманістичної спрямованості.

Слушною вважаємо позицію О. Малихіна, на думку якого «Компетентність – це базова характеристика особистості, бачення вирішення проблемних ситуацій, стійка її частина, за якою можна передбачити поведінку людини як в життєвих ситуаціях, так і в професійних.

Ми абсолютно згодні з автором, що компетенція не зводиться до простої суми знань і вмінь через те, що значна роль у її прояві належить обставинам, тобто умовам, в тому числі – педагогічним. Учений додає: володіти сукупністю компетенцій, необхідних для успішної інтеграції в сучасному соціумі – означає вміти мобілізувати в даній ситуації знання й досвід. Компетенція одночасно

тісно пов'язує мобілізацію знань, умінь і поведінкових відносин, налаштованих на умови конкретної діяльності» [3, с.190].

Наш акцент на етичній компетентності водночас не зменшує ролі інших компетентностей фахівця дошкільної освіти.

Навпаки, ми стверджуємо, що комплекс компетентностей фахівця дошкільної освіти є взаємокорелятивним в структурі професійно-педагогічної компетентності працівника ЗДО.

Відомо, що у контексті гуманістичної парадигми, обґрунтованої І.Д.Бехом, Т.І.Поніманською, І.М.Дичківською, педагогічний процес розуміється як суб'єкт-суб'єктна взаємодія педагогів та вихованців, при цьому найголовнішою метою педагога з одного боку є створення найсприятливіших умов для саморозвитку дитини, а з другого – сам педагог має можливість розвитку, самоактуалізації. Ми приєднуємося до міркувань вищезазначених науковців у тому що лише у гуманістичній виховній парадигмі педагог набуває права бути творцем педагогічного процесу [4].

Як компоненти гуманістичної позиції учені виокремлюють гуманне ставлення до дитини і себе як посередника між нею і світом, а, отже, ставлення до освіти як цілісного явища, рушійними силами розвитку якого є особистісні смисли, діалог та співробітництво його учасників у досягненні цілей їхнього особистісного саморозвитку [4].

Опираючись на доміанти, визначені науковцями, ми робимо висновок, що гуманістичну педагогічну позицію варто розуміти як особистісний феномен, що інтегрує в собі цінності та смисли педагогічної діяльності гуманістичної спрямованості.

Відтак, етичну компетентність варто розглядати як найоптимальніший вияв гуманістичної педагогічної позиції.

У процесі дослідження нами виявлено, що найбільш оптимально етичну компетентність треба характеризувати як:

- а) самостійну складову професійної діяльності педагога;
- б) як можливість розширення духовно-інтелектуального потенціалу особистості;

в) як значущий чинник індивідуального становлення, розвитку та самоутвердження особистості;

г) як особливий вид особистісної взаємодії у процесі діяльності на засадах гуманізму.

Зазначимо, стратегія спілкування педагога з вихованцями, батьками, адміністрацією базується на взаєморозумінні, повазі, увазі, толерантності, взаємодопомозі, дбайливому ставленні до дитини. Учасники спілкування при цьому – рівноправні партнери. Для вияву етичної компетентності педагога велике значення мають окрім професійних знань, особистісні якості педагога, а саме: любов до дітей, терпіння, справедливість, доброзичливість, урівноваженість, поміркованість, толерантність, чуйність до оцінок та суджень інших, безконфліктність, виразність у своїх емоційних проявах, повага до моральних норм і цінностей, почуття власної гідності.

Дослідження змістової сутності етичної компетентності педагога дошкільної освіти дозволяє узагальнити, що передусім це важливий і невід’ємний компонент його фахової компетентності.

Водночас акцентуємо: етична компетентність педагога дошкільної освіти соціально зумовлена, тісно пов’язана зі світоглядною позицією суспільства й особистості. Адже педагог – носій і в той же час творець моральних норм і цінностей суспільства, в якому живе і працює.

На основі аналізу наявних досліджень ми підсумовуємо, що етична компетентність педагога дошкільної освіти – це передусім комплексна динамічна характеристика, яка включає моральні норми, ціннісні орієнтири, переконання, почуття, вольові якості (витриманість гідність, відповідальність, гуманність, толерантність, тактовність). Вихователь з високим рівнем етичної компетентності завжди емоційно врівноважений, справедливий. оскільки смислом його діяльності є дитина, то повага до неї прийняття і розуміння її особистісного розвитку, постійне прагнення підтримати, допомогти – повинні бути епіцентром гуманістичної позиції вихователя.

Перспективи подальших досліджень ми вбачаємо у вивченні методики формування етичної компетентності майбутнього працівника дошкільної освіти.

Список використаних джерел:

1. Андрущенко В. Конституалізація освітнього простору Європи: аксіологічний вимір/ В.П.Андрущенко, Т.В.Андрущенко, В.Л.Савельєв. К.: «МП «Леся», 2014.460с.

2. Компетентнісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи:бібліотека з освітньої політики: [монографія]/Н.М.Бібік, Л.С.Ващенко, О.І.Локшина та ін./під заг. ред. О.В.Овчарук. К.:К.І.С., 2004.112с.

3. Малихін О.В. Методика викладання у вищій школі: навчальний посібник О.В.Малихін, І.Г.Павленко, О.О.Лаврентьєва, Г.І.Матухова. К.: КНТ, 2014.262с.

4. Поніманська Т.І. Формування гуманістичної особистісно-професійної позиції у процесі підготовки вихователя//*Духовність особистості*. 2013. Вип.6. С 143-150.